

Teknikföretagen

2016-02-23

Torgny Martinsson

torgny.martinsson@teknikforetagen.se

08-782 09 07

Utbildningsdepartementet

Ert referensnr/dnr: U2015/05421/GV

Remissvar Välja yrke (SOU 2015:97)

Teknikföretagen har getts möjlighet att kommentera ovan rubricerad utredning.

Kompetensförsörjningen är en av svenska företags allra största utmaning. Det är avgörande att företagen har möjlighet att hitta rätt medarbetare för att behålla och öka konkurrenskraften. Det ställer krav på utbildningssystemet att hålla hög kvalitet, effektivitet och relevans. Det är också av avgörande betydelse att status och attraktionskraft för svensk yrkesutbildning ökar.

Matchningen på svensk arbetsmarknad fungerar inte tillräckligt bra. Alltför många företag har svårt att hitta den kompetens som de behöver och många individer har svårt att skaffa sig ett jobb. Här spelar utbildningssystemet en viktig matchningsroll.

Att utbildningarna håller en hög kvalitet och relevans är extremt viktigt. En hög kvalitet är också avgörande för att utbildningarna ska få en hög attraktionskraft. I Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät uppger företagen att vart femte rekryteringsförsök misslyckas. Det är bristen på personer med rätt utbildning och yrkeserfarenhet som orsakar de flesta av dessa misslyckanden. Den bristande matchningen ger konsekvenser. Företag tvingas tacka nej till order och ställa in planerade expansioner. Både för företagets och för individens skull är det viktigt att komma till rätta med problemen och förbättra matchningen på svensk arbetsmarknad.

Svensk yrkesutbildning på gymnasial nivå har många utmaningar, som beskrivs i utredningen. En av de utmaningar som inte beskrivs i utredningen, utan som kommer att beröras i den kommande Gymnasieutredningen (U2015:01), är undervisningstiden som eleverna har rätt till. Dagens gymnasieelever skulle kunna nå betydligt längre i sin kunskapsprogression än vad de gör idag. Det gäller både på yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen. Tiden i skolan skulle kunna användas mer effektivt och undervisningstiden behöver i många fall öka. Teknikföretagen vill redan i detta skede peka på den oro som finns om grundläggande behörighet införs som ett obligatorium på samtliga yrkesprogram utan att nya undervisningstimmar garanteras eleverna. För att eleverna ska vara anställningsbara inom våra branscher är det viktigt att de har med sig grunderna i de olika yrkesämnena. Vi ser med oro på hur till exempel svetsutbildningen skulle kunna påverkas om eleverna fick motsvarande en halv termins kortare tid på sig att klara sitt svetscertifikat t ex.

Teknikföretagen är också mycket angelägna om att utredningens första delbetänkande – SOU 2015:29 ”En yrkesinriktning inom teknikprogrammet” resulterar i konkreta förslag i Gymnasieutredningens framtida betänkande. En inriktning inom teknikprogrammet där

Teknikföretagen

Box 5510, 114 85 Stockholm

Storgatan 5, Stockholm

Telefon 08-782 08 00

Fax 08-782 09 00

www.teknikforetagen.se

eleven har möjlighet att förvärva såväl särskild högskolebehörighet men också ha kompetens att gå direkt ut i arbete skulle öka attraktiviteten för dessa utbildningar. Här finns också ett stort intresse i industrin för sådana ”praktiska teoretiker”.

För gymnasieskolan är det avgörande att kvalitets- och attraktivitetsfrågor hänger ihop. Det är av denna anledning olyckligt att frågorna hanteras i separata utredningar.

Förändringar både i det svenska samhället och i vår omvärld ställer ständigt nya krav inom arbetslivet. Det ställer i sin tur krav på att vi har individer med rätt utbildning och kompetenser att möta och dra nytta av förändringarna. Svenska företags konkurrenskraft och förmåga att utvecklas och växa är avgörande för välstånd. För företagen är det avgörande att de hittar den kompetens som krävs för att utvecklas och växa. För eleverna i gymnasieskolan är det viktigt att de efter examen har goda möjligheter att skaffa sig sitt första jobb eller komma in på den utbildning de vill. Det ställer också stora krav på att tillgången på platser i yrkesvux är anpassad efter de behov som finns samt att möjligheterna för en individ att skaffa sig behörighet till Yrkehögskolan motsvarar de möjligheter som finns till högskola och universitet.

Teknikföretagen delar i stort Yrkesprogramsutredningens analys och vi är i många fall eniga med de förslag som utredningen lägger. Vi har också uppskattat utredningens arbetssätt som präglats av att man involverat de parter som har intresse i frågorna. Nedan följer en mer detaljerad genomgång av utredningens förslag och Teknikföretagens ståndpunkter.

Kapitel 3 Bättre förutsättningar för medvetna studie- och yrkesval

3.3.1 Förtydliga grundskolans läroplan och kursplaner när det gäller kunskaper om arbetslivet

Teknikföretagen tillstyrker förslaget. Många elever upplever gymnasievalet som stort och svårt. Att det upplevs som ett viktigt val är positivt, men eleverna skulle med rätt förutsättningar kunna bli betydligt bättre rustade för att göra ett medvetet val. Men kunskaper om, och involvering av, arbetslivet i grundskolan behövs inte bara för att underlätta gymnasievalet utan kan också bidra till ökad måluppfyllelse och bättre resultat i grundskolan.

På grund av de ständigt pågående förändringarna i arbetslivet är detta en fråga där det krävs ett kontinuerligt arbete och Skolverket bör av den anledningen ta hjälp av de nationella programråden i översynen. Det är i sammanhanget också viktigt att påpeka att även om en översyn och förtydliganden i styrdokumentet är önskvärd så är det troligtvis inte tillräckligt. Oavsett skrivningar i styrdokument måste arbetet fungera lokalt. Huvudmannen behöver ha strategier för vägledningen och prioritera arbetet. Skolverkets stöd behöver fortsätta utvecklas och Skolinspektionen behöver granska arbetet och säkerställa ansvarsutkrävande och konsekvenser om arbetet inte fungerar. Det är också viktigt att påpeka att ansvaret för skolans samverkan med arbetslivet ligger på skolan.

3.3.2 Alla elever i grundskolan ska få möjlighet att prao

Teknikföretagen ser positivt på att lyfta fram betydelsen av prao och förslaget uppmuntrar också ökat samarbete mellan grundskola och gymnasium, vilket också är mycket betydelsefullt.

Vi tillstyrker förslaget med det tillägget att prao på ett gymnasieprogram också borde kunna ske på ett högskoleförberedande program där det är lämpligt. Vissa inriktningar av Teknikprogrammet skulle ha lika goda möjligheter att ta emot Prao-elever som de olika yrkesprogrammen, och det samma gäller säkert även inriktningar inom t ex eonomiprogrammet. Det behövs en stor flexibilitet och kreativitet i genomförandet av prao och den behöver kontinuerligt utvecklas. Prao är givetvis inte den enda samverkansformen mellan skola och arbetsliv, men det är en viktig pusselbit och vi är bekymrade över utvecklingen vi har sett de senaste åren.

3.3.3 Arbetsmiljöverket ska informera om arbetsmiljölågstiftningen i samband med prao. Teknikföretagen tillstyrker förslaget och anser att Arbetsmiljöverket bör genomföra informationsuppdraget i samarbete med Skolverket. Det har, framför allt genom rapportering via media, blivit uppenbart att det finns stora missuppfattningar kring vad som är skolans och rektors ansvar när det gäller prao och framför allt den riskbedömning av praoplatser som ska genomföras. Av den anledningen är det positivt med ett tydligt informationsarbete och eventuellt framtagande av ytterligare stöd för skolhuvudmännen.

Teknikföretagen anser även att det är viktigt att Arbetsmiljöverket tillhandahåller stödmaterial för de arbetsplatser som tar emot praoelever.

3.3.4 En utökad satsning på yrkestävlingar

Teknikföretagen tillstyrker förslaget. Vi anser att skoltävlingar är ett viktigt verktyg för att öka både attraktionen för yrkesutbildningar och kvaliteten i utbildningarna. Det är därför väldigt önskvärt att omfattningen och förekomsten av skoltävlingar ökar i Sverige. Skoltävlingar kan bidra till att öka det kollegiala lärandet hos yrkeslärare och underlätta deras arbete med bedömning och betygsättning. Det bidrar även till ökad kvalitet i utbildningarna genom att de skapar tillfälle att jämföra, utveckla och förbättra undervisningen.

Skoltävlingar har också potential att vara en naturlig mötesplats för skolan, det lokala arbetslivet och branschen. På så sätt kan samverkan öka och utbildningarnas kvalitet och relevans förbättras. Ur attraktivitetsperspektiv är skoltävlingar ett utmärkt tillfälle för gymnasieskolan att samarbeta med grundskolan för att utveckla intressen och underlätta grundskoleelevers studie- och yrkesval.

Flera branscher gör idag en betydande insats när det gäller skol- och yrkestävlingar. Det är viktigt att dra lärdom från deras arbete och mycket inspiration och goda exempel kan hämtas från dem. För att skapa en bred uppslutning kring skoltävlingar är det viktigt att också Skolverket är involverade i arbetet. Det behövs för att skapa legitimitet och för att ge stöd till skolhuvudmännens arbete.

3.3.5 En utredning ska få i uppdrag att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskolan

Teknikföretagen tillstyrker förslaget och vi ser behovet av en utredning. Framför allt när det gäller strukturella områden som till exempel organisation av studie- och yrkesvägledning, ansvarsfördelning och studie- och yrkesvägledarutbildningen. Teknikföretagen vill också poängtera vikten av att studie- och yrkesvägledningen inom vuxenutbildningen belyses.

Kapitel 4 Välja otraditionellt

4.4.1 Skolverket ska främja värdegrundsarbetet

Teknikföretagen tillstyrker förslaget.

Kapitel 5 Nationella och lokala programråd

5.3.1 Ett nationellt råd för yrkesutbildning ska inrättas

Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att ett nationellt råd för yrkesutbildning inrättas på Skolverket. Det saknas idag en plattform för övergripande diskussion och samråd kring strategiska frågor om utvecklingen av yrkesutbildningen andra frågor som rör kompetensförsörjning på kort och lång sikt.

5.3.2 Nationella programrådets funktion inom Skolverket ska förtydligas

Teknikföretagen tillstyrker förslaget om förändringar för de nationella programråden och förtydliganden av rådets arbete. För att de nationella programråden, och i förlängningen också gymnasiets nationella yrkesprogram, ska fungera krävs omfattande involvering och engagemang av branschorganisationer och arbetsgivare. För att det ska ske krävs ett stort förtroende för Skolverkets arbete med, och hantering av, de nationella programråden och även att rådets mandat förtydligas. De nationella programråden är en unik resurs för gymnasieskolan och skulle kunna utnyttjas bättre än vad som är fallet idag. Vi stödjer utredningens bedömning av det behövs ett kansli för de nationella programråden inom Skolverket.

5.3.3 Samverkan mellan Skolinspektionen och arbetsmarknadens parter ska utvecklas

Teknikföretagen tillstyrker förslaget och ser att det finns stor potential i att Skolinspektionen samarbetar med både de nationella programråden och branschorganisationer. Det är viktigt att inspektionerna också omfattar yrkesämnena och uppnådda resultat i förhållande till ämnes- och kursplaner på yrkesinriktade skolor. Samarbetet kan med fördel handla om framtagandet av inspektionsunderlag gällande yrkeskurserna på yrkesprogrammen.

5.3.4 De lokala programråden ska inte regleras ytterligare

Teknikföretagen delar utredningens bedömning av att de lokala programråden inte bör regleras ytterligare. Lokal samverkan mellan skola och arbetsliv är centralt och avgörande för att kunna ge eleverna en utbildning med hög kvalitet och relevans. Men de lokala förutsättningarna skiljer sig i många fall åt, och en detaljreglering är därför inte önskvärd. Det är däremot önskvärt att inkludera lokal programrådsverksamhet i Skolinspektionens bedömningsunderlag samt att Skolinspektionen får i uppdrag att granska att det lokala programrådsarbetet fungerar.

Kapitel 7 Branschskolor för vissa små yrkesområden

7.3.1 Branschskolor införs som försöksverksamhet

Teknikföretagen tillstyrker förslaget om att införa en försöksverksamhet med branschskolor. Rätt utformade har branschskolorna potential att göra stor skillnad för både utbildningarnas kvalitet och relevans samt företagets kompetensförsörjning. Det är viktigt att det finns utrymme för stor flexibilitet och bransch Anpassning. Det är också viktigt att de gymnasiala branschskolorna fokuserar på resultatet, alltså den gymnasiala yrkeskompetensen, oavsett om det handlar om ungdomsskolan eller vuxenutbildningen.

Kapitel 8 Regional samverkan om yrkesvux

Teknikföretagen instämmer i problembeskrivningen att många kommuner är för små för att själva erbjuda ett brett utbud av kurser inom yrkesvux vilket leder till färre valmöjligheter för individen och ett hinder för företagets kompetensförsörjning.

Teknikföretagen ställer sig därför positiva till att statsbidraget för yrkesvux ska villkoras med att det finns ett samarbetsavtal om utbildning mellan minsta tre kommuner. Det är också klokt att utbildningarna planeras i samråd med aktörer med regionalt utvecklingsansvar.

Kapitel 9 Fler behöriga till yrkeshögskolan

Teknikföretagen tillstyrker utredningens förslag om att behörighetsgivande kurser ska få erbjudas i anslutning till ordinarie yrkeshögskoleutbildning om det kan antas att det finns

Teknikföretagen

brist på sökande. Teknikföretagen anser också att en förutbildning bör kunna uppgå till tio veckor till skillnad från förslaget i DS 2015:41 En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap som istället förslår att en förutbildning ska kunna omfatta fem veckors studier. Det är också rimligt att Myndigheten för yrkeshögskolan får i uppdrag att främja utvecklingen av behörighetsgivande förutbildningar.

Torgny Martinsson

Teknikföretagen